

Valtionvarainministeriölle

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi arvonlisäverolain muuttamisesta

Viite: VM099:00/2023

Kiitämme mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi arvonlisäverolain ja Ahvenanmaan maakuntaa koskevista poikkeuksista arvonlisävero- ja valmisteverolainsäädäntöön annetun lain 18 b ja 22 a §:n muuttamisesta.

Keskeiset huomiomme:

- Kulttuurihyödykkeiden ja -palveluiden arvonlisäverokantojen korotus heikentää merkittävästi kulttuurialan toimintaedellytyksiä ja johtaa pikemmin verotulojen laskuun kuin kasvuun. Ei ole järkevää kohdistaa vasta koronasta toipuneeseen kulttuurialaan 40 % suuruista arvonlisäveron korotusta.
- Kopioisto vastustaa arvonlisäverokantojen korottamista erityisesti kirjojen, oppimateriaalien, kulttuuritapahtumien, elokuvien ja vastaavien pääsylippujen, taide-esineiden ensimyyntin ja tekijänoikeuden haltijoita edustavien järjestöjen keräämien tekijänoikeuskorvausten osalta.
- Kulttuurin arvonlisäveron korottaminen kuluttajien ostovoiman ollessa ennestään jo heikoissa kantimissa vaikuttaa negatiivisesti suoraan kulttuuri- ja kirja-alaan, luovan alan tekijöihin ja kustantajiin. Kirjojen arvonlisäveron korotus vaikuttaisi välillisesti myös kansalaisten lukutaitoon ja sivistykseen.
- Kirjoja koskeva arvonlisäverokanta tulisi pikemmin laskea 0 %:iin tai ainakin säilyttää nykyisessä 10 %:ssa.
- Mediataitteen ensimyyntin ALV-kanta tulee muuttaa samalle tasolle kuin muunkin kuvataiteen ensimyyntissä.
- Mikäli arvonlisäverokantaa korotetaan, on tämä huomioitava lainauskorvauksen ja e-kirjojen ja e-äänikirjojen kirjastokäytön korvausta koskevassa määrärahassa. Määrärahaa tulee korottaa vastaavalla määrällä kuin arvonlisävero nousisi.

Hallituksen esitysluonnoksessa esitetään, että 10 %:n arvonlisäverokannan soveltamisalaan sisältyvät hyödykkeet ja palvelut, lukuun ottamatta sanoma- ja aikakauslehtiä, siirretään 14 %:n verokantaan. Tämä koskisi siten muun muassa kirjoja, oppimateriaaleja, kulttuuritapahtumien, elokuvien ja vastaavien pääsylippuja, taide-esineiden myyntiä ja tekijänoikeuden haltijoita edustavien järjestöjen keräämiä tekijänoikeuskorvauksia. Veronkorotus on merkittävä isku vasta koronasta elpyvän kulttuurialan toimintaedellytyksille.

Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2021 luovat alat tuottivat 3,1 % Suomen BKT:sta. Hallituksen esityksessä arvioidaan, että kulttuurin ja kirjallisuuden aloilta saatavat verotuotot valtiolle kasvaisivat 69 miljoonaa euroa. Todennäköisempää kuitenkin on, että verotuotot laskisivat, koska veronkorotukset vyöryisivät kuluttajahintoihin, mikä vaikuttaa myyntiin. Lisäksi kulttuurialalle kohdistuu muitakin merkittäviä sopeutustoimia. Nämä kaikki vaikutukset kumuloituvat keskenään ja vaikutus valtiotalouteen voi olla jopa negatiivinen.

Kirjojen ja oppimateriaalien arvonlisäveroa ei tule nostaa

Kirjojen ja oppimateriaalien arvonlisäverokannan korotus on merkittävä isku koko kirja-alalle, jolla tulee olemaan vaikutuksia niin kirjamyyntiin, lukutaitoon kuin kirjallisuuden tekijöiden tuloihin. Arvonlisäveron korotus tulee menemään suoraan kuluttajahintoihin. Inflaatio ja kustannusten nousu ovat jo luoneet painetta kirjojen myyntihintojen nostoihin ilman arvonlisäveron korotustakin.

Hallitusohjelmassa on kiinnitetty erityistä huomioita lukemisen edistämiseen sekä lasten ja nuorten lukutaidon vahvistamiseen. Kirjojen arvonlisäverotuksen korottaminen on tähän tavoitteeseen nähden täysin päinvastainen. Hallituksen tulisi toimia päinvastaisesti ja korottamisen sijaan alentaa kirjojen verotusta. Kirjallisuuden tukeminen arvonlisäveroa alentamalla on yksi keino lukutaidon ja lukemisen edistämiseksi.

Euroopan unionin neuvosto hyväksyi huhtikuussa 2022 arvonlisäverodirektiivin, joka mahdollistaa, että jäsenvaltiot voivat alentaa kirjojen ja lehtien arvonlisäveron nolnaan prosenttiin. [EU-parlamentin kirja-alan tulevaisuutta koskevassa kannanotossa](#) suositellaankin jäsenmaille kirjan arvonlisäveron laskemista nolnaan lukutaidon ja lukemisen elinikäisten hyötyjen edistämiseksi.

Ehdotetulla kirjojen arvonlisäveron korotuksella Suomi verottaisi jatkossa kirjoja Euroopan toiseksi raskaimmin. Yleisesti kirjojen arvonlisäveroprosentti Euroopassa on alle 6 %. Useammassa Euroopan maassa kirjojen arvonlisävero on 0 %.

Kirjojen arvonlisäveron korottamisella on suora vaikutus myös julkisiin menoihin koulujen oppimateriaali- ja kirjastojen kirjahankintojen kautta. Arvonlisäveroa korottamalla julkisten hankintojen menot kasvavat todennäköisesti enemmän kuin kirjojen 4 prosenttiyksikön veronkorotuksella arvioitu tuotto olisi.

Kulttuurialaa ei tule kurjistaa entisestään

Yleinen arvonlisävero puolestaan nousee 6 % (24 %:sta 25,5 %:iin). Yleisen arvonlisäverokannan korotusta 1,5 %-yksiköllä on pidetty isona talouspoliittisena liikkeenä. Tapahtumalippujen veronkorotus on tähän nähden lähes kolminkertainen. Tapahtumalippujen arvonlisävero nousisi 40 %. Tapahtuma- ja kulttuurialan näkökulmasta esitetty korotus on paitsi epäsuhtainen, myös kohtuuton. Veronkorotus tultaneen viemään suoraan kuluttajahintoihin, jolla on selvä vaikutus ostohalukkuuteen ja -kykyyn.

Korona-aika aiheutti ison laskun tapahtumien, teattereiden ja elokuvateatterien kävijämäärissä. Kulttuuri- ja tapahtuma-ala on vasta toipumassa tästä. Korona-ajan rajoitukset vaikuttivat koko arvoketjuun, kuten elokuvateatteritoimijoihin, levittäjiin ja elokuvatuottajiin. Elokuva- ja tapahtuma-alan yrityksiä on ajautunut konkurssiin vielä tänäkin vuonna tuottojen romahtamisen ja kulujen nousemisen seurauksena. Koronan jälkeinen inflaatio on myös vaikuttanut alan taloudelliseen kannattavuuteen.

Tapahtumien, teattereiden ja elokuvateattereiden lippujen hinnat ovat jo ennen nyt esitettyä arvonlisäveronkorotusta edellä mainituista syistä erittäin korkealla tasolla. Jos arvonlisäveronkorotuksen johdosta lipunhintoja joudutaan entisestään korottamaan, tulee tämä vaikeuttamaan entisestään kulttuuri- ja elokuva-alan toimintaedellytyksiä. Tapahtuma-alalla, kulttuurifestivaaleissa tämä tulee tarkoittamaan toimijoiden vähenemistä ja etenkin pienempien paikkakuntien kulttuuritarjonnan niukkenemistä.

Taideteosten ja mediataiteen ensimyyntin arvonlisävero

Kun taiteilija itse tai taiteilijan edustaja myy taideteoksen ensimmäisen kerran, taideteoksen myyntin arvonlisävero on ollut alemmassa 10 %:n verokannassa. Nyt tätäkin esitetään nostettavaksi 14 %:iin. Tällä on suora vaikutus taiteen hankintoihin ja ostohalukkuuden vähenemisen myötä myös taiteilijoiden ansioihin.

Mediataidetta myytäessä arvonlisäverokanta on puolestaan yleinen 24 % (jatkossa 25,5 %). Mediataiteessa on kyse liikkuvana kuvana, usein elokuvamuodossa, ilmenevästä taideteoksesta. Mediataideteosta ei kuitenkaan myydä elokuvien tavoin vaan kuten muitakin taideteoksia – uniikkikappaleina tai siten, että siitä on tehty esimerkiksi kolme editiota. Editio vastaa taidegrafiikan tai taidevalokuvan vedosta. Näissä jälkimmäisissä ensimyyntin arvonlisäverokanta on nykyisin 10 %.

Muita taideteoksia korkeampi arvonlisäverokanta vaikeuttaa mediataiteen myyntiä. Mediataiteen tekniset toteutuskulut ovat korkeat. Suurten kulujen lisäksi myyntin korkeampi arvonlisävero on suuri rasite taiteen myynnille.

Mediataiteen ensimyyntin ALV-kanta tulisi saattaa samalle tasolle kuin muunkin kuvataiteen ensimyyntissä.

Arvonlisäveron korotus alentaa lainaus- ja e-kirjojen ja äänikirjojen kirjastokäytön korvausta

Lainauskorvaus ja e-aineistojen kirjastokäyttökorvaus maksetaan valtion budjetista opetus- ja kulttuuriministeriön hyväksymien tekijänoikeusjärjestöjen kautta lainauskorvauksen ja e-kirjastokäyttökorvauksen korvaukseen oikeutetuille tekijöille ja e-äänikirjojen lukijoille. Nykyisellään määräraha sisältää myös arvonlisäveron. Toisin sanoen arvonlisäveron korotus 10 %:sta 14 %:iin pienentää korvauksen määrää, ellei kyseistä määrärahaa koroteta arvonlisäverokannasta johtuvan muutoksen (n. 0,5 MEUR) verran. Lainauskorvaukset ovat merkittävä tulonlähde kirjailijoille, kääntäjille, kuvittajille ja muille korvaukseen oikeutetuille. Lainauskorvausta maksetaan kirjallisuuden, musiikin ja kuvan tekijöille. E-lainoista korvauksia maksetaan lisäksi äänikirjojen lukijoille.

Helsingissä, elokuun 16. päivänä 2024

Valtteri Niiranen
Toimitusjohtaja
Kopioisto ry

Kopioisto on Suomen luovaa alaa kattavimmin edustava tekijänoikeusjärjestö. Kopioisto edustaa yli 80 000 kotimaista luovan alan tekijää, kustantajaa ja esittävää taiteilijaa sekä kansainvälisten sisarjärjestöjensä kanssa tehtyjen edustavuussopimusten kautta ulkomaalaisia tekijöitä, kustantajia ja esittäviä taiteilijoita. Kopioisto maksaa vuosittain yli 50 milj. euroa tekijänoikeuskorvauksia tekijöille, esittäville taiteilijoille ja kustantajille mm. teosten kopioinnista ja käytöstä opetuksessa, tv-ohjelmien käytöstä opetuksessa, ulkomaisten tv-kanavien edelleen lähettämisestä, tv-ohjelmien tallentamisesta verkkotallennuspalveluihin sekä yksityisen kopioinnin hyvityksestä.